

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีจุดประสงค์ 3 ประการคือ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพ และปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามช่วงชั้นที่เปิดทำการสอนในช่วงชั้นที่ 1-2 และ ช่วงชั้นที่ 3-4 ตลอดจนศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพ และ ปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนเครือข่าย

สมมติฐาน คือ สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในโรงเรียนที่เปิดสอน ช่วงชั้นที่ 1-2 และช่วงชั้นที่ 3-4 มีความแตกต่างกัน

ประชากรได้แก่ครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวนทั้งสิ้น 477 คน จำแนกตามการจัดการเรียนการสอนเป็น 2 ช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นที่ 1-2 จำนวน 129 คน และช่วงชั้นที่ 3-4 จำนวน 348 คน

กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) แยกตามระดับช่วงชั้น และโรงเรียน กำหนดขนาด(Sample Size) โดยใช้ตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้รวม 214 คน จำแนกตามช่วงชั้น 2 ช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นที่ 1-2 จำนวน 59 คน ช่วงชั้นที่ 3-4 จำนวน 155 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการศึกษาคั้งนี้เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพการสอนของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) ช่วงชั้นที่ปฏิบัติหน้าที่สอน จำแนกเป็น ช่วงชั้นที่ 1 – 2 และ ช่วงชั้นที่ 3– 4

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่น มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) 5 ระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามเกณฑ์การวัดของ ลิเคิร์ต (Likert)

ตอนที่ 3 เป็นแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบได้เสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรท้องถิ่น

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกเป็นรายด้านแต่ละด้านปรากฏ ดังนี้

ด้านการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับคือ ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงครูเป็นเพียงผู้คอยแนะนำ รองลงมาครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย เช่นศึกษาแล้วอภิปราย วิจารณ์ และโรงเรียนได้จัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น

ด้านการปรับรายละเอียดของเนื้อหา อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ ครูได้จัดหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่น รองลงมา เนื้อหาที่ปรับปรุงและพัฒนาได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะและหัตถกรรมพื้นบ้าน และครูมีการปรับรายละเอียดเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่นเข้ากับโครงสร้างขอบข่ายของเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน

ด้านการปรับปรุงและเลือกใช้สื่อการเรียน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ ครูมีการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อกำหนดสื่อการเรียนการสอนที่ใช้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ รองลงมาครูสำรวจสื่อ เอกสาร หนังสือที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในหลักสูตรจากแหล่งต่าง ๆ

และครูได้รวบรวมสื่อ เอกสาร เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักสูตร

ด้านการจัดทำสื่อการเรียนขั้นใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ ครูจัดทำสื่อต้นฉบับ ตรวจสอบ ทดลองใช้และปรับปรุง รongลงมาครูวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำสื่อ เช่น จุดประสงค์ของหลักสูตร ขอบเขตเนื้อหา เป็นต้น และครูจัดให้มีสื่อ อุปกรณ์ เพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล

ด้านการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ครูเขียนคำอธิบายรายวิชาตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนที่เหลือปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เรียงจากมากไปหาน้อย คือ ครูกำหนดเนื้อหาโดยการวิเคราะห์จากจุดประสงค์ รongลงมาโรงเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

2 ปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามี 1 ด้าน พบปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม ส่วนอีก 4 ด้านที่เหลือพบปัญหาอยู่ในระดับน้อย เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับคือ ด้านการจัดทำสื่อการเรียนขั้นใหม่ รongลงมาด้านการปรับรายละเอียดของเนื้อหา และด้านการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ จำแนกเป็นรายด้านปรากฏดังนี้

ด้านการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม พบปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับคือ โรงเรียนมีการจัดชี้แจงครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น รongลงมา กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น และโรงเรียนได้จัดประชุมชี้แจงนักเรียน ผู้ปกครอง เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น

ด้านการปรับรายละเอียดของเนื้อหา พบปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีปัญหา เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ โรงเรียนกำหนดรายละเอียดที่จะลดหรือเพิ่มให้เป็นไปตามผลที่ได้จากการวิเคราะห์ รongลงมา ครูมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

ตามเนื้อหาที่ปรับปรุงหรือพัฒนาขึ้น และเนื้อหาที่ปรับปรุงและพัฒนาได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านความเชื่อเกี่ยวกับท้องถิ่น

ด้านการปรับปรุงและเลือกใช้สื่อการเรียน พบปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีปัญหาเรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ ครูมีการพัฒนาสื่อ อุปกรณ์ อย่างเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน รองลงมา สื่อและอุปกรณ์สามารถนำไปใช้ได้ อย่างถูกต้องและเหมาะสม และ ครูมีการเลือกใช้ จัดทำ ปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนได้เหมาะสม กับเนื้อหา และสภาพแวดล้อม

ด้านการจัดทำสื่อการเรียนชิ้นใหม่ พบปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นราย ข้อพบว่ามีปัญหาเรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ ครูวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการ จัดทำสื่อ เช่น จุดประสงค์ของหลักสูตร ขอบเขตเนื้อหา เป็นต้น รองลงมา ครูทำสื่อต้นฉบับ ตรวจสอบ ทดลองใช้ และปรับปรุง และครูจัดทำสื่อการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหา และสภาพแวดล้อม

ด้านการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ พบปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าปัญหาการปฏิบัติเรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อจัดทำหลักสูตร ท้องถิ่น รองลงมา ครูศึกษาผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับสภาพของท้องถิ่น และ โรงเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมาเป็นที่ปรึกษา

3 ผลการเปรียบเทียบสภาพการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนเครือข่ายการใช้ หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามช่วงชั้น พบว่า โรงเรียนที่ทำการสอนในช่วงชั้น ที่ 1-2 มีการปฏิบัติโดยรวมมากกว่าช่วงชั้นที่ 3-4 แตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้ง 5 ด้าน มีสภาพการใช้หลักสูตรท้องถิ่นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 โดยช่วงชั้นที่ 1-2 มีการปฏิบัติมากกว่าช่วงชั้นที่ 3-4 ทุกด้าน

4 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนเครือข่ายการใช้ หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามช่วงชั้น พบว่า โรงเรียนที่ทำการสอนในช่วงชั้นที่ 1-2 มีปัญหาโดยรวมน้อยกว่าช่วงชั้นที่ 3-4 แตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้ง 5 ด้าน ปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 โดยช่วงชั้นที่ 1-2 มีปัญหาน้อยกว่า ช่วงชั้นที่ 3-4 ทุกด้าน

5 ข้อเสนอแนะแนวทางในการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการใช้หลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้

ด้านการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม

กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น มากที่สุด รองลงมาคือควรมีวิทยากรท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถในด้านนั้น ๆ มาสอน และควรมีการประชุมครูและผู้ปกครองในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

ด้านการปรับรายละเอียดของเนื้อหา

กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ ดำเนินการตามขั้นตอนในการจัดทำหลักสูตร มากที่สุด รองลงมาคือการจัดเวลาเรียนในวิชาท้องถิ่นน้อยเกินไป และนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างคุ้มค่า

ด้านการปรับปรุงและเลือกใช้สื่อการเรียน

กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ สื่อการเรียนการสอนมีน้อยควรจัดหาเพิ่มเติม รองลงมาคือ หนังสือและเอกสารในการค้นคว้าในการจัดทำหลักสูตรไม่เพียงพอ และสื่อไม่ทันสมัย

ด้านการจัดทำสื่อการเรียนขึ้นมาใหม่

กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ โรงเรียนควรจัดหาสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาท้องถิ่นให้ และขาดวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน

ด้านการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่

กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะการใช้หลักสูตรท้องถิ่น 1 ข้อคือ ควรนำข้อมูลความต้องการของท้องถิ่นมาจัดทำหลักสูตร

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรียงตามลำดับความถี่ดังนี้
ไม่สามารถนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน รองลงมาคือแหล่งเรียน
รู้อยู่ไกลจากโรงเรียนไม่สามารถนำนักเรียนไปศึกษาได้ และครูไม่มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับ
ท้องถิ่น

อภิปรายผล

1 สภาพการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้น
พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าสภาพการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนเครือข่ายการใช้
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับ ปานกลางทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของคำดี
จินตะเกษ (2546 :117-119) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่นใน
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย พบว่า การ
ดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น โดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง
สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุวิทย์ เสวทวงศ์(2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษา
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษานักเรียนการประถมศึกษา
อำเภอหนองบัวขาว จังหวัดอุดรธานี ที่พบว่า โรงเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร
ท้องถิ่นของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อยู่ในระดับปานกลาง
สอดคล้องกับผลการวิจัยของบุญลือ ศรีสุวรรณ (2541 : บทคัดย่อ) ที่วิจัยเรื่อง การบริหารและ
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กิ่งอำเภอกุฉา
จังหวัดพะเยา ที่พบว่า สภาพการบริหารและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีการปฏิบัติอยู่ใน
ระดับปานกลางทั้งนี้เนื่องจาก โรงเรียนยังขาดปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินการใช้หลักสูตรท้องถิ่น
เช่น ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น สื่อการเรียนการสอนใน
รายวิชาท้องถิ่น ไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับความรู้ท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน
ที่ถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียน ตลอดจนการติดตามและการตรวจสอบประเมินผลการใช้หลักสูตร
ท้องถิ่นเพื่อนำมาปรับปรุงต่อไป

2 ปัญหาในการใช้หลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 แยกเป็น ช่วงชั้นที่ 1 – 2
และ ช่วงชั้นที่ 3 - 4 ปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี 4 ด้าน

ปัญหาอยู่ในระดับน้อย คือ 1. ด้านการปรับรายละเอียดของเนื้อหา 2. ด้านการปรับปรุงและเลือกใช้สื่อการเรียน 3. ด้านการจัดทำสื่อการเรียนชิ้นใหม่ 4. ด้านการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ ส่วนอีก 1 ด้านที่เหลือมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของสมหมาย ปานสันทียะ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางบริหารหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่า โรงเรียนทุกขนาดมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนทุกโรงเรียนได้ดำเนินการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนทุกโรงเรียนและมีการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนของหลักสูตรท้องถิ่นให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมากที่สุด นอกจากนี้โรงเรียนยังได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต้นสังกัดในการให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น ถึงแม้ว่าช่วงในการดำเนินการจัดทำ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจะมีเวลาที่จำกัด และงบประมาณในการดำเนินการไม่เพียงพอเท่าที่ควร

3. ผลการเปรียบเทียบสภาพการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-2 และ ช่วงชั้นที่ 3-4 พบว่า ช่วงชั้นที่ 1-2 มีสภาพการปฏิบัติมากกว่าช่วงชั้นที่ 3-4 ทั้งโดยรวมและรายด้าน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสภาพการใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่แตกต่างกันทั้ง 5 ด้าน อาจเนื่องมาจาก ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ บุคลากร ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการจัดทำและการใช้หลักสูตรท้องถิ่น สภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ การประกอบอาชีพและวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ หลากหลาย สามารถนำมาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรวดี ภูถาวร (2548 : 114) เรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1 และ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ แสนคำ (2547 : บทคัดย่อ) เรื่องสภาพ ปัญหา และแนวทางแก้ปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า โรงเรียนที่เปิดสอนในช่วงชั้นที่ 1-2 กับโรงเรียนที่เปิดสอนในช่วงชั้นที่ 3-4 มีสภาพการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาโดยรวมแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสริมศักดิ์ ช่วยอุปการ (2540 : 123)

เรื่องการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนในโครงการปฏิรูปการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินการโดยรวม แตกต่างจากโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก

4. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ช่วงชั้นที่ 1-2 มีปัญหาในการใช้หลักสูตรท้องถิ่นน้อยกว่า ช่วงชั้นที่ 3-4 ทั้งโดยรวมและรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนที่เปิดทำการสอนในช่วงชั้นที่ 1-2 และช่วงชั้นที่ 3-4 มีความพร้อมศักยภาพในการดำเนินการ งบประมาณ บุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวก ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการจัดทำและการใช้หลักสูตรท้องถิ่น ความแตกต่างของสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ การประกอบอาชีพและวัฒนธรรมของท้องถิ่นแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คำดี จันทะเกษ (2546 : 121) เรื่องการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย พบว่า ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพที่อยู่ในโรงเรียนต่างขนาดกัน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดเห็นที่มีต่อปัญหาการดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมหมาย ปานสันเทียะ (2537 : บทคัดย่อ) เรื่องการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่า โรงเรียนขนาดกลาง มีการปฏิบัติงานน้อยกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

5. ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในประเด็นที่ว่า ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น มากที่สุด เพราะการจัดหลักสูตรท้องถิ่น จำเป็นต้องได้รับข้อมูลที่แท้จริง ดังนั้น การจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องนั้นต้องเป็นข้อมูลที่ได้จากชุมชนโดยตรง สำหรับบุคคลที่ให้ข้อมูลแก่โรงเรียนเกี่ยวกับชุมชนก็คือคนในชุมชนนั้น ๆ ถ้าชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น จะทำให้หลักสูตรท้องถิ่นมีความถูกต้องในเชิงเนื้อหาและสนองตอบความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง รองลงมาคือ ยังไม่สามารถนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน อาจเป็นเพราะ แหล่งเรียนรู้บางแห่งอยู่ไกลจากโรงเรียนไม่สามารถนำมาให้ผู้เรียนศึกษาในห้องเรียนได้ หรือไม่สามารถนำผู้เรียนไปยังแหล่งเรียนรู้นั้น ๆ ได้ โรงเรียนจำเป็นต้องใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้นั้น ๆ ได้ เช่น ใช้ภาพถ่าย การจัดทำเอกสารเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้นั้น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1.1.1 จากการวิจัยพบว่าการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามหาสารคาม เขต 1 อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งโดยรวมและรายด้าน ผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่ายในสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามหาสารคาม เขต 1 ควรมีแผนงานในการดำเนินการเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรท้องถิ่น คือควรมีการจัดตั้งศูนย์การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยเฉพาะในส่วนของหลักสูตรท้องถิ่น มีหน่วยนิเทศติดตาม และประเมินผลการศึกษา ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ มีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน กำกับติดตาม และกระจายเครือข่ายความรู้และการปฏิบัติไปยังศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาต่าง ๆ ทุกศูนย์ในเขตพื้นที่การศึกษา

1.1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดโครงการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องด้วยการจัดการอบรม สัมมนา หรือประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

1.1.3 ควรจัดกิจกรรมเพื่อประกาศเกียรติคุณ ยกย่องสำหรับโรงเรียนที่ดำเนินการใช้หลักสูตรท้องถิ่น ได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด

1.1.4 ปรับปรุงระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผลให้ได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 สำหรับโรงเรียน

1.2.1 ควรสนับสนุนงบประมาณ สำหรับการจัดหาสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ

1.2.2 ควรส่งเสริมให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อความสอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของท้องถิ่น

1.2.3 ควรนำกรณีปัญหาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านมาสอนเนื้อหาวิชาที่เปิดทำการสอนในโรงเรียนเพื่อจะได้ผู้สอนที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี

1.3 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

1.3.1 ผู้บริหารควรติดตาม สนับสนุน และนิเทศการใช้หลักสูตรท้องถิ่น พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณ เพื่อพัฒนาบุคลากรในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ

1.3.2 การจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สมบูรณ์จะต้องเกิดจากความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย เช่น คณะครู ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นควรแต่งตั้งบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่จะจัดทำ และมีความรู้ถึงระบบในการดำเนินการอย่างชัดเจน

1.4 สำหรับครูผู้สอนในสถานศึกษา

1.4.1 ควรศึกษาเอกสารเผยแพร่ การจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และเข้าอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

1.4.2 ติดตามประสานงานกับครูภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาที่เกี่ยวกับท้องถิ่น

1.4.3 ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นต่อคณะกรรมการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นใน โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ในวิชาท้องถิ่นในโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 ควรมีการศึกษาแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน